



บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลและการเลือกตัวอย่าง

ในการศึกษารุ่นนี้ ใช้ข้อมูลของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (Thailand Demographic and Health Survey) หรือภายใต้ชื่อย่อว่า "TDHS" ซึ่งดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2530 จากประชากรตัวอย่างของการสำรวจด้วยแบบสอบถามส่วนบุคคล (individual questionnaire) สตรีที่เข้าข่ายสัมภาษณ์คือสตรีที่เคยสมรส และมีอายุระหว่าง 15-49 ปี ที่ได้ค้างคืนในครัวเรือนตัวอย่างก่อนวันสำรวจ โดยสัมภาษณ์สตรีเข้าข่ายได้จำนวนทั้งสิ้น 6,775 ราย

การเลือกตัวอย่าง

โครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (TDHS) เป็นการสำรวจระดับประเทศ การเลือกตัวอย่างของโครงการ TDHS เป็นการเลือกด้วยโอกาสของความน่าจะเป็นในลักษณะที่ให้มีจำนวนตัวอย่างเท่าๆ กันสำหรับ กรุงเทพมหานคร เขตเมืองอื่น (เขตเทศบาลทั้งหมด นอกเหนือกรุงเทพมหานคร) และเขตชนบทในแต่ละภาคของทั้ง 4 ภาคในประเทศไทย เพื่อให้ได้ค่าประมาณระดับประเทศ จึงต้องมีการถ่วงน้ำหนักด้วยค่าถ่วงน้ำหนักที่เหมาะสม รายละเอียดของการเลือกตัวอย่างและการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักปรากฏในรายงานระดับประเทศของ TDHS (Chayovan et al., 1988: 129-139) โดยสรุป ขั้นตอนการเลือกตัวอย่างมีดังนี้ :

1. แบ่งประชากรในประเทศออกเป็น 6 เขตตัวอย่าง (sampling domains) ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เขตเมืองอื่น (คือเขตเทศบาลทั้งหมด นอกเหนือกรุงเทพมหานคร) และเขตชนบทในแต่ละภาคของประเทศไทย คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

2. การเลือกตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร มี 2 ขั้นตอน คือ :

2.1 เลือกชุมชนอาคารตัวอย่าง (blocks) จำนวน 48 ชุมชนอาคาร ด้วยโอกาสความน่าจะเป็นที่เป็นสัดส่วนกับขนาดประชากร (probability proportional to size, PPS) ในปี พ.ศ. 2523

2.2 เลือกครัวเรือนตัวอย่างในแต่ละชุมชนอาคารตัวอย่าง ด้วยวิธีการเลือกอย่างมีระบบ (systematic selection)

3. การเลือกตัวอย่างในเขตเมืองอื่น และ เขตชนบททั้ง 4 ภาค มี 3 ขั้นตอน คือ :

3.1 เลือกอำเภอตัวอย่างจำนวน 24 อำเภอ ในแต่ละเขตตัวอย่างด้วย PPS

3.2 เลือกหมู่บ้าน/ชุมชนอาคารตัวอย่าง อำเภอละ 2 หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารด้วย PPS

3.3 เลือกครัวเรือนตัวอย่าง ในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชนอาคารตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกอย่างมีระบบ

ด้วยวิธีการเลือกดังกล่าว ได้หน่วยตัวอย่างสุดท้าย (ultimate area unit) ทั้งหมด 288 หน่วยตัวอย่าง และครัวเรือนเป้าหมาย 9,423 ครัวเรือน

สำหรับตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ จะครอบคลุมเฉพาะสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปี ก่อนการสำรวจ คือ เกิดตั้งแต่มกราคม พ.ศ.2525 เป็นต้นมา จนถึงวันสำรวจ โดยมุ่งศึกษาเฉพาะบุตรคนล่าสุดของสตรีภายในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,989 ราย

2. นิยามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรตาม คือ การมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร หมายถึง ช่วงเวลาระหว่างการคลอดบุตรคนล่าสุดกับการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกหลังคลอด ตัวแปรนี้ได้จากคำถามที่ถามสตรีอายุ 15-49 ปีที่เคยสมรสและมีบุตรคนสุดท้ายเกิดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ คือ เกิดตั้งแต่มกราคม 2525 เป็นต้นมาจนถึงวันสำรวจ จากคำถาม * ข้อ 410 ว่า "ท่านกลับมาที่มีความสัมพันธ์ทางเพศบ้างหรือยัง หลังจากคลอดบุตรคนสุดท้าย" และคำถามต่อมาคือข้อ 411 ถามว่า "หลังจากคลอดลูกคนนี้แล้ว ก็เดือนท่านจึงกลับมาที่มีความสัมพันธ์ทางเพศ"

* ข้อมูลคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ดูได้จากแบบสอบถามของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (TDHS) โดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีนาคม-มิถุนายน 2530

2. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1 อายุเมื่อคลอดบุตรคนสุดท้าย หมายถึง อายุเต็มของผู้ให้สัมภาษณ์เมื่อคลอดบุตรคนสุดท้าย แบ่งเป็น 5 กลุ่มคือ กลุ่มสตรีอายุ 13-19 ปี 20-24 ปี 25-29 ปี 30-39 ปี และกลุ่มที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป

2.2 ระยะเวลาสมรส หมายถึง ระยะเวลาที่สมรสครั้งแรกจนถึงเมื่อคลอดบุตรคนสุดท้าย (โดยจะจำกัดเฉพาะสตรีที่สมรสเพียงครั้งเดียว) แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 0-4 ปี 5-9 ปี และกลุ่มที่สมรสเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป

2.3 จำนวนบุตรที่มีชีวิต หมายถึง จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ทั้งหมดของสตรี ณ วันสัมภาษณ์ ทั้งบุตรที่อาศัยอยู่กับสตรีและบุตรที่อาศัยอยู่ที่อื่น แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มสตรีที่มีบุตร 0-1 คน 2 คน และกลุ่มที่มีบุตร 3 คนขึ้นไป

2.4 การมีประจำเดือนหลังคลอด หมายถึง การกลับมามีประจำเดือนครั้งแรกหลังจากคลอดบุตรคนสุดท้าย แบ่งเป็น กลุ่มสตรีที่มีประจำเดือนครั้งแรกหลังคลอด และยังไม่มีการมีประจำเดือนครั้งแรกหลังคลอด

2.5 การให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด หมายถึง การเลี้ยงดูบุตรคนล่าสุดด้วยนมมารดา แบ่งเป็น กลุ่มสตรีที่ให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด และไม่ให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด

2.6 การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด หมายถึง การเคยใช้วิธีการคุมกำเนิดของสตรีและสามี ทั้งชนิดถาวรและชนิดชั่วคราวหลังจากคลอดบุตรคนสุดท้าย แบ่งเป็น กลุ่มสตรีที่เคยใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด และไม่เคยใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด

2.7 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับชั้นเรียนสูงสุดที่สตรีผู้ให้สัมภาษณ์สำเร็จ การศึกษาภายในระบบโรงเรียน แบ่งเป็น ไม่ได้รับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและสูงกว่า

2.8 เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง ที่งถิ่นที่สตรีผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ ณ วันสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น เขตเมือง และ เขตชนบท

- เขตเมือง หมายถึง ที่งถิ่นที่อยู่ในเขตเทศบาล
- เขตชนบท หมายถึง ที่งถิ่นที่อยู่นอกเขตเทศบาล

2.9 อาชีพปัจจุบัน หมายถึง ประเภทอาชีพหลักในปัจจุบันของสตรี แบ่งเป็น ผู้ที่ทำงานอาชีพในภาคเกษตรกรรม และทำงานอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม

2.10 ระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน หมายถึง มาตรฐานะทางเศรษฐกิจ โดยสร้างเป็นดัชนีขึ้นมา ซึ่งดัชนีนี้สร้างจากการให้คะแนนตัวแปรต่างๆ ได้แก่ การเป็นเจ้าของพาหนะประเภทต่างๆ ของครัวเรือน ลักษณะของพื้นบ้าน และประเภทของส้วมที่ใช้ ซึ่งการเป็นเจ้าของทรัพย์สินเหล่านี้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอำนาจการซื้อของครัวเรือนนั้น ซึ่งน่าจะสะท้อนให้เห็นถึงระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน ในการให้คะแนนหรือวัดระดับความมั่งคั่งของครัวเรือนมีรายละเอียดดังนี้ (จอห์น โบเดล และ มาลินี วงษ์สิทธิ์, 2532: 13)

2.10.1 ในการเป็นเจ้าของพาหนะประเภทต่างๆ ของครัวเรือน แบ่งเป็น

รถจักรยาน = 1 คะแนน

รถจักรยานยนต์ = 3 คะแนน

รถยนต์ รถบรรทุก หรือรถเมล์เล็ก = 5 คะแนน

2.10.2 ลักษณะของพื้นบ้าน แบ่งเป็น

ดินหรือทราย = 0 คะแนน

แผ่นกระดานไม้ = 1 คะแนน

ซีเมนต์ กระเบื้องยางหรือยางแผ่น = 3 คะแนน

หินขัด ไม้ปาเก้หรือไม้ขัดเงา = 5 คะแนน

2.10.3 ประเภทของส้วม แบ่งเป็น

ไม่มีส้วม หรือส้วมหลุม = 0 คะแนน

ส้วมซึม = 1 คะแนน

ชักโครก = 3 คะแนน

จากนั้นรวมคะแนนตามสิ่งของที่มีอยู่ และจัดให้เป็น 3 ระดับคือ

ต่ำ = 0-3 คะแนน

ปานกลาง = 4-6 คะแนน

สูง = 7+ คะแนน

ข้อดีของดัชนีนี้ก็คือสิ่งของไม่ต้องใช้ไฟฟ้า การเป็นเจ้าของสิ่งของเหล่านี้จึงไม่ได้ถูกจำกัดหรือขึ้นอยู่กับการมีไฟฟ้าใช้ในชุมชน ดัชนีนี้จึงน่าจะสะท้อนระดับฐานะทางเศรษฐกิจได้ดีพอสมควร

3. ตัวแปรควบคุม ได้แก่

- 3.1 อายุ เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด
- 3.2 การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด

3. ข้อจำกัดในการศึกษา

ในการศึกษาค้างนี้ มีข้อจำกัด คือ

1. ตัวแปรตาม ได้แก่ การเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด ซึ่งระยะเวลาที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด ในโครงการ TDHS เก็บข้อมูลเป็นจำนวนเดือน ถึงแม้จะมีผู้ตอบส่วนหนึ่งตอบเป็นจำนวนวันหรือสัปดาห์ก็ตาม ก็จะทำให้เป็นเดือน ดังนั้น ผลการศึกษาค้างนี้ ระยะเวลาที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์จะปรากฏเป็นจำนวนเดือน ซึ่งอาจจะไม่ละเอียดเท่าที่ควร เพราะในความเป็นจริงจะมีผู้ตอบส่วนหนึ่งตอบเป็นจำนวนวันหรือสัปดาห์

2. ตัวแปรอื่นๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด แต่โครงการ TDHS ไม่ได้เก็บข้อมูลเหล่านี้มา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสามี เช่น อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นต้น ความแตกต่างในลักษณะต่างๆ ของสามี น่าจะมีผลต่อการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรที่ต่างกัน เนื่องจากพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ เกิดจากความต้องการร่วมกันของทั้งสามีและภรรยา นอกจากนี้แล้วยังมีปัจจัยอื่นอีกที่อาจไม่มีผลโดยตรงต่อการมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด แต่เป็นผลมาจากปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัจจัยด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งโครงการ TDHS ไม่ได้เก็บข้อมูลเหล่านี้

3. คำถามที่ถามเกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์ เป็นคำถามที่ค่อนข้างจะเป็นเรื่องส่วนตัวมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย ดังนั้นในคำถามนี้จึงมีข้อจำกัดคือ สตรีบางรายอาจไม่กล้าตอบหรือสตรีบางรายที่ตอบก็อาจจะเบี่ยงเบนจากความเป็นจริงไปบ้าง

4. วิธีวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การศึกษาค้างนี้ต้องการศึกษาถึงการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด ตามลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจของสตรี โดยใช้วิธีตารางชีพ (life table approach) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกว่าวิธีเก่าที่เคยใช้กันมาในการวิเคราะห์ช่วงเวลาการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด กล่าวคือ การศึกษาที่ผ่านมา การคำนวณระยะเวลาเฉลี่ยเมื่อเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด มักจะศึกษาจำกัดอยู่เฉพาะสตรีที่กลับมา มีเพศสัมพันธ์แล้วเท่านั้น โดยไม่รวมสตรีที่ยังไม่มีเพศสัมพันธ์ การตัดสตรีกลุ่มนี้ออกจากการวิเคราะห์ทำให้เกิดความลำเอียงในผลการประมาณ อันเนื่องมาจากการตัดช่วงเวลา

(censoring) การเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีด้วยวัน เวลาของการสำรวจ เพราะสตรีที่ยังไม่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรส่วนหนึ่ง เป็นสตรีที่เพิ่งคลอดบุตร จึงยังไม่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ และอีกส่วนหนึ่ง เป็นสตรีที่คลอดบุตรมานานแล้ว แต่ยังไม่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ในเวลาที่มีการสำรวจ แต่การวิเคราะห์ตามวิธีตารางชีพจะครอบคลุมสตรีทั้งหมด และสามารถแสดงทั้งสัดส่วนของสตรีที่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร และสัดส่วนของสตรีที่ยังไม่มี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร เนื่องจากการตัดช่วงเวลาคำนวณด้วยวัน เวลาของการสำรวจ) การศึกษาการ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร โดยวิธีตารางชีพ จึงช่วยลดปัญหาความลำเอียงที่เกิดจากการตัดช่วงเวลาในการศึกษา และจะสะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง มากกว่าการศึกษาโดยวิธีอื่น (Rodriguez and Hobcraft, 1980: 14-15)

ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์โดยวิธีตารางชีพ (life tables *) จะแสดงสัดส่วนสะสมของสตรีที่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดภายใน เดือนต่างๆ สัดส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นโดยลำดับ ตามระยะเวลาที่ผ่านไป สัดส่วนสะสมของสตรีที่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดนี้สามารถอธิบายโดยอิงแนวคิดในการคำนวณผู้รอดชีพจากตารางชีพได้คือ ในขั้นแรก เป็นการคำนวณจำนวนสตรีที่เสี่ยงต่อการมี เพศสัมพันธ์ในแต่ละเดือน ซึ่งเป็นผลต่างระหว่างจำนวนสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจกับค่าเฉลี่ยของสตรีที่ยังไม่มี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรในแต่ละเดือน จากนั้นจึงคำนวณสัดส่วนของสตรีที่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดในแต่ละเดือน ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างจำนวนสตรีที่การเสี่ยงต่อการมี เพศสัมพันธ์ยุติลงในเดือนหนึ่งๆ ต่อจำนวนสตรีที่เสี่ยงต่อการมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรในเดือนนั้นๆ และเมื่อนำ 1 มาลบก็จะได้สัดส่วนของสตรีที่ยังไม่มี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรในเดือนนั้นๆ จากนั้นจึงคำนวณสัดส่วนสะสมของสตรีที่ยังไม่มี เพศสัมพันธ์หลังคลอด ซึ่งเป็นผลคูณของสัดส่วนของสตรีที่ยังไม่มี เพศสัมพันธ์ในแต่ละเดือนหนึ่งๆ กับสัดส่วนสะสมของสตรีที่ยังไม่มี เพศสัมพันธ์ในเดือนก่อน และเมื่อนำ 1 มาลบสัดส่วนสะสมของสตรีที่ยังไม่มี เพศสัมพันธ์หลังคลอดในแต่ละเดือน ก็จะได้สัดส่วนสะสมของสตรีที่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดภายในเดือนนั้นๆ (ดูรายละเอียดการคำนวณค่าทางสถิติด้วยวิธีการตารางชีพในภาคผนวก ก.)

* การเขียนโปรแกรมเพื่อคำนวณค่าทางสถิติของ life tables คุ้ได้จาก SPSS user's guide. 2 Edition. (New York: McGraw-hill book company, 1986), หน้า 875-888.

5. ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ในการศึกษานี้ลักษณะทั่วไปของข้อมูลและผลการวิเคราะห์ที่เสนอทั้งหมด เป็นผลที่ได้จากการถ่วงน้ำหนัก (weighting) ของตัวอย่างแล้ว เนื่องจากว่าวิธีการสุ่มตัวอย่างของโครงการ TDHS ได้แบ่งประชากรของประเทศเป็น 6 เขตตัวอย่าง (sampling domains) คือ กรุงเทพมหานคร เขตเมืองอื่น และเขตชนบทของ 4 ภาค (เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลาง และใต้) โดยเลือกในลักษณะที่จะให้จำนวนสตรีที่สัมภาษณ์มีจำนวนใกล้เคียงกัน ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิจัยเป็นตัวแทนระดับประเทศได้จึงใช้ค่าถ่วงน้ำหนัก (weights) ที่เหมาะสมกับแต่ละเขต ค่าถ่วงน้ำหนักนี้ถูกกำหนดในลักษณะที่จะให้ค่ารวมของสตรีที่ถ่วงน้ำหนัก เท่ากับจำนวนสตรีที่สัมภาษณ์ได้จริง ส่วนจำนวนตัวอย่างที่เสนอจะยังคงเสนอในรูปของตัวอย่างที่ไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก เพื่อจะให้เห็นถึงจำนวนตัวอย่างของสตรีที่สัมภาษณ์ได้จริง

ข้อมูลตารางที่ 1 แสดงถึงร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามลักษณะทางประชากร อันประกอบด้วยตัวแปรอายุของสตรี เมื่อคลอดบุตรคนสุดท้าย ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิต การมีประจำเดือนหลังคลอด การให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด และการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด ซึ่งพบลักษณะทั่วไปของข้อมูลดังนี้

1. อายุของสตรีเมื่อคลอดบุตรคนสุดท้าย

จากการศึกษาค้างนี้ พบว่า สตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจมีอายุน้อยที่สุด 13 ปี สูงสุด 47 ปี และอายุโดยเฉลี่ย 26.3 ปี สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 59.6 อยู่ในกลุ่มอายุ 20-29 ปี รองลงมาร้อยละ 16.1 เป็นสตรีในกลุ่มอายุ 30-34 ปี ที่เหลือร้อยละ 13.2 และร้อยละ 11.0 เป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุ 13-19 ปี และ 35 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

2. ระยะเวลาสมรส

เมื่อศึกษาถึงระยะเวลาสมรสของสตรีตัวอย่าง พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของสตรี คือ ร้อยละ 48.1 มีระยะเวลาสมรส 0-4 ปี รองลงมาร้อยละ 28.8 มีระยะเวลาสมรส 5-9 ปี ในขณะที่สตรีซึ่งมีระยะเวลาสมรสตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 23.0 และพบว่าระยะเวลาสมรสโดยเฉลี่ยของสตรีคือ 6.3 ปี

3. จำนวนบุตรที่มีชีวิต

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ของสตรี พบว่า มีการกระจายร้อยละของสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันใกล้เคียงกัน กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีอยู่ร้อยละ 34.5 และร้อยละ 33.4 ร้อยละ 32.1 คือสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน 0-1 คน และ 2 คน ตามลำดับ และมีจำนวนบุตรเฉลี่ย 2.4 คน

4. การมีประจำเดือนหลังคลอด

จากการศึกษาถึงการมีประจำเดือนหลังคลอด ปรากฏว่า สตรีที่มีประจำเดือนแล้ว หลังคลอดมีอัตราส่วนร้อยละสูงกว่าสตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอด กล่าวคือร้อยละ 84.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 15.1

5. การให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด

เมื่อศึกษาถึงอัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามการให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด พบว่า สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 94.9 ให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด เปรียบเทียบกันเพียงร้อยละ 5.1 เท่านั้น ที่ไม่ให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด

6. การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด

เมื่อพิจารณาถึงการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด พบว่า อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอดสูงกว่าสตรีที่ไม่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด กล่าวคือ สตรีที่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอดมีอยู่ร้อยละ 86.5 และสตรีที่ไม่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอดมีอยู่ร้อยละ 13.5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตาม
ลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
1. อายุของสตรีเมื่อคลอดบุตรคนสุดท้าย (ปี)	
13-19	13.2 (365)
20-24	30.6 (930)
25-29	29.0 (871)
30-34	16.1 (509)
35+	11.0 (314)
รวม	100.0 (2,989)
ค่าเฉลี่ย	26.3 ปี
2. ระยะเวลาสมรส (ปี)	
0-4	48.1 (1,481)
5-9	28.8 (854)
10+	23.0 (654)
รวม	100.0 (2,989)
ค่าเฉลี่ย	6.3 ปี
3. จำนวนบุตรที่มีชีวิต	
0-1	33.4 (1,037)
2	32.1 (969)
3+	34.5 (983)
รวม	100.0 (2,989)
ค่าเฉลี่ย	2.4 คน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
4. การมีประจำเดือนหลังคลอด	
มี	84.9 (2,544)
ไม่มี	15.1 (425)
รวม	100.0 (2,969)*
5. การให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด	
ให้	94.9 (2,777)
ไม่ให้	5.1 (203)
รวม	100.0 (2,980)**
6. การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด	-
มีการใช้	86.5 (2,588)
ไม่มีการใช้	13.5 (401)
รวม	100.0 (2,989)

* ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" จำนวน 20 ราย

** ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" จำนวน 9 ราย

ข้อมูลตารางที่ 2 แสดงอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามลักษณะทางสังคม อันประกอบด้วยตัวแปร ระดับการศึกษา ศาสนา ภาษา เขตที่อยู่อาศัย ภาค ซึ่งพบลักษณะทั่วไปของข้อมูลดังนี้

1. ระดับการศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงอัตราส่วนร้อยละของสตรีตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนน้อยคือร้อยละ 9.0 ไม่ได้รับการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนใหญ่อคือร้อยละ 91.0 ด้รับการศึกษา และกลุ่มสตรีที่ด้รับการศึกษานี้ส่วนใหญ่อจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 78.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 12.7 เท่านั้นที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่ามัธยมศึกษา

และถ้าดูถึงจำนวนปีที่ศึกษา จะปรากฏว่า สตรีมากกว่าครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 74.3 ได้รับการศึกษาเป็นจำนวน 4-6 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 13.0 ได้รับการศึกษาเป็นจำนวน 0-3 ปี และร้อยละ 12.7 ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่า ตามลำดับ

2. ศาสนา

จากการศึกษาเรื่องการนับถือศาสนา พบว่า สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 90.4 นับถือศาสนาพุทธ เมื่อเปรียบเทียบกับเพียงร้อยละ 9.6 เท่านั้นที่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาอื่น ๆ

3. ภาษา

เมื่อพิจารณาถึงภาษาพูด พบว่า สตรีส่วนใหญ่ที่ศึกษาพูดภาษาล้านนา และภาษากลาง โดยมีร้อยละของการพูดภาษาทั้ง 2 ภาษาที่ใกล้เคียงกัน คือ ภาษาล้านนาร้อยละ 35.5 ภาษากลางร้อยละ 35.1 และมีส่วนน้อยที่พูดภาษาใต้ ภาษาอื่น ๆ (มาเลย์ จีน เขมร ชาวเขา) และภาษาเหนือ ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 11.8, 9.2 และ 8.5 ตามลำดับ

และเมื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ (ภาษา-ศาสนา) จะเห็นว่าร้อยละของกลุ่มสตรีไทยพุทธมีมากที่สุด คือมีร้อยละ 84.8 ร้อยละของกลุ่มสตรีไทยมาเลย์, มุสลิม มีน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 7.1 และกลุ่มอื่น ๆ อีกมีอยู่ร้อยละ 8.1

4. เขตที่อยู่อาศัย

การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่าส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 83.0 อาศัยอยู่ในเขตชนบท เปรียบเทียบกับเพียงร้อยละ 17.0 เท่านั้นที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง

5. ภาค

เมื่อพิจารณาแยกตามภาค พบว่า ร้อยละของสตรีที่ศึกษาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสูงสุดคือ ร้อยละ 35.3 และต่ำสุดคือ ร้อยละ 10.5 อยู่ในกรุงเทพฯ, ที่เหลืออีก 3 ภาค มีอัตราร้อยละของสตรีกระจายในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ ภาคเหนือมีร้อยละ 20.1 ภาคกลางร้อยละ 19.4 และภาคใต้ร้อยละ 14.6

ตารางที่ 2 อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตาม ลักษณะทางสังคม

ลักษณะทางสังคม	ร้อยละ
1. - ระดับการศึกษา	
ไม่ได้รับการศึกษา	9.0 (227)
ประถมศึกษา	78.3 (2,206)
มัธยมศึกษาและสูงกว่า	12.7 (556)
รวม	100.0 (2,989)
- จำนวนปีศึกษา	
0-3	13.0 (339)
4-6*	74.3 (2,094)
มัธยมศึกษาและสูงกว่า	12.7 (556)
รวม	100.0 (2,989)
2. ศาสนา	
พุทธ	90.4 (2,652)
อิสลาม, คริสต์ และอื่นๆ	9.6 (334)
รวม	100.0 (2,986)**
3. - ภาษา	
กลาง	35.1 (1,331)
เหนือ (เหนือ, ไทยใหญ่, ฉาน)	8.5 (264)
อีสาน (อีสาน, ไย้)	35.5 (690)
ใต้	11.8 (506)
อื่นๆ (มาเลย์, จีน, เขมร, ชาวเขา)	9.2 (198)
รวม	100.0 (2,989)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
- กลุ่มชาติพันธุ์ (ภาษา-ศาสนา)	
ไทยพุทธ	84.8 (2,561)
ไทยมาเลย์, มุสลิม	7.1 (281)
อื่นๆ	8.1 (147)
รวม	100.0 (2,989)
4. เขตที่อยู่อาศัย	
ชนบท	83.0 (1,981)
เมือง	17.0 (1,008)
รวม	100.0 (2,989)
5. ภาค	
กรุงเทพฯ	10.5 (545)
ภาคกลาง	19.4 (606)
ภาคเหนือ	20.1 (604)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	35.3 (602)
ภาคใต้	14.6 (632)
รวม	100.0 (2,989)

* รวมสตรีที่จบการศึกษา 7 ปี ในช่วงที่การศึกษาประถมต้นมี 7 ปี

** ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" จำนวน 3 ราย

ข้อมูลตารางที่ 3 แสดงถึงร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ อันประกอบด้วย อาชีพปัจจุบัน และระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน ซึ่งพบลักษณะทั่วไปของข้อมูลดังนี้

1. อาชีพปัจจุบัน

เมื่อศึกษาถึงอาชีพปัจจุบันของสตรี พบว่า สตรีที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมมีอัตราส่วนร้อยละสูงกว่าสตรีที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม คือสตรีที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมมีอยู่ร้อยละ 57.6 และสตรีที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรมมีอยู่ร้อยละ 42.7

2. ระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน

สำหรับระดับความมั่งคั่งของครัวเรือนของสตรี พบว่า สตรีมากกว่าครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 57.0 มีระดับความมั่งคั่งของครัวเรือนต่ำ รองลงมาคือร้อยละ 23.8 มีระดับความมั่งคั่งของครัวเรือนปานกลาง และสตรีส่วนน้อยคือร้อยละ 19.2 มีระดับความมั่งคั่งของครัวเรือนสูง

ตารางที่ 3 อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ร้อยละ
1. <u>อาชีพปัจจุบัน</u>	
ภาคเกษตรกรรม	57.6 (810)
นอกภาคเกษตรกรรม	42.4 (894)
รวม	100.0 (1,704) *
2. <u>ระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน</u>	
ต่ำ	57.0 (1,437)
กลาง	23.8 (797)
สูง	19.2 (755)
รวม	100.0 (2,989)

* ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" จำนวน 7 ราย และสตรีที่ตอบว่า "ไม่ได้ทำงาน" จำนวน 1,278 ราย

ข้อมูลตารางที่ 4 แสดงถึงร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามการมีและไม่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีเพศสัมพันธ์สูงกว่าสตรีที่ยังไม่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรคนสุดท้ายภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ คือร้อยละ 92.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 7.3

ข้อมูลตารางที่ 5 แสดงร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามจำนวนเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร ปรากฏว่า สตรีมากกว่าครึ่งคือ ร้อยละ 57.6 เริ่มมีเพศสัมพันธ์ในช่วง 2-3 เดือน และร้อยละ 20.5, ร้อยละ 17.4, ร้อยละ 4.5 เริ่มมีเพศสัมพันธ์ในช่วง 0-1 เดือน, 4-6 เดือน และตั้งแต่ 7 เดือนขึ้นไป ตามลำดับ และจำนวนเดือนเฉลี่ยที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์คือ 3 เดือน

ตารางที่ 4 อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามการมีและไม่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอด

การมีเพศสัมพันธ์	ร้อยละ
มี	92.7 (2,756)
ไม่มี	7.3 (224)
รวม	100.0 (2,980)*

* ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" จำนวน 9 ราย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามจำนวนเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด

จำนวนเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรคนล่าสุด	ร้อยละ
0-1	20.5 (530)
2-3	57.6 (1,598)
4-6	17.4 (494)
7+	4.5 (116)
รวม	100.0 (2,738)**

** ไม่ได้รวมสตรีที่ยังไม่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร และผู้ที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" จำนวน 251 ราย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย